

Nyhetsbrev december 2020

Hej!

Ja, tyvärr har styrelsen skjutit upp vår konferens. Nu planerar vi för att genomföra konferensen i september 2021. Vi avvaktar med att bestämma datum.

Drömmen om att Sverige under vårt ordförandeskap i OSSE lyfter viktiga frågor för bättre valobservation har vi kvar. Styrelsen arbetar därför ihop med Riksdagens OSSE-delegation om att få till ett möte med utrikesminister nästa månad.

Valobservatör i corona-tid

Under hösten har svenska valobservatörer varit i Montenegro, Kirgizistan, Georgien, Ukraina och Ghana. När detta skrivs har långtidsobservatörer åkt till Kirgizistan och Kazakstan.

Valobservationen i Ukraina avbröts dock plötsligt, mindre än en vecka innan andra valomgången. Någon officiell förklaring gavs inte, men de svenska valobservatörerna på plats visste att mer än tio observatörer och ett okänt antal lokalanställda blev sjuka i covid-19. OSSE lade locket på och informerade inte om hur många som totalt drabbades i Ukrainaobservationen. Såvitt känt var det ingen observatör som blir riktigt allvarligt sjuk eller behövde evakueras men den sista smittade långtidsobservatören kunde inte lämna Ukraina förrän den 2 december, tre veckor efter att observationen avbrutits.

Generellt såg de svenska observatörerna i Ukraina att OSSE Odihr hade bristande beredskap och samordning kring covid-hanteringen. Intrycket var att ledningen i Kiev nog gjorde så gott man kunde men att de ofta inte hade mandat att agera på egen hand och att instruktionerna från Warszawa var oklara eller obefintliga. Valobservatörerna fick oklara och otydliga instruktioner, bland annat om testning. Lokalanställdas villkor skiftade mellan drabbade team. I något fall fick chaufförer och tolk full lön hela kontraktstiden, oavsett om de kunde arbeta eller inte. I ett annat fall avbröts kontrakten i förtid samtidigt som de lokalanställda förväntades ställa upp för sjuka observatörer. Dessutom visade OSSE inget intresse för att dra erfarenheter från uppkomna fall.

En fråga att följa upp är vad som gäller för svenska valobservatörer som blir sjuka på uppdrag och får bestående men.

Nedan några reflektioner av sex valobservatörer som vi bad berätta hur det var att arbeta i corona-tid.

Astrid Nunez var långtidsobservatör i Montenegro i augusti och i Ukraina september-oktober:

Jag har haft förmånen att vara LTO i två valobservationsinsatser sedan pandemin bröt ut. Mina erfarenheter från dessa två missioner skiljer sig ganska mycket åt.

För observationen i Montenegro var det bestämt redan från början att det skulle vara en *Limited Election Observation Mission*. Reglerna för hur vi skulle bete oss för att skydda oss mot covid-19 var tydliga och relativt enkla att följa när man väl fått in rutinen. Vi var få långtidsobservatörer och alla hade regelbunden kontakt med koordinatören. Vädret gjorde också att det var möjligt att hålla intervjuer utomhus. Givet dessa förutsättningar och att mig veterligen blev ingen i missionen smittad av covid-19 så upplevde jag inte någon direkt stress.

I Ukraina var vi 66 långtidsobservatörer. Reglerna för hur vi skulle bete oss för att skydda oss ändrades efter hand och det verkade inte som Core team och OSSE Odihrs högkvarter i Warszawa var eniga om vad som skulle gälla. För mitt LTO-team innebar det att vi inte visste vad vi fick göra i Kharkiv när smittspridningen ökade och området blev klassat som en röd zon. Till detta kom att man två veckor in i vårt arbete tog beslut att inte ta emot korttidsobservatörer, och sedan att det hastigt togs beslut att avbryta observationen en vecka in i den andra valomgången. Dessutom blev ett antal, okänt för mig hur många, av valobservationens deltagare covid-smittade. Jag trivs verkligen i Ukraina och tycker att landets politik är väldigt spännande men upplevde ändå en viss stress över att arbeta där som LTO under pandemin.

Svenska intresseföreningen för valobservatörer

Lars Tollemark var också långtidsobservatör i både Montenegro och Ukraina:

Att långtidsobservatörerna åker i olika bilar gör att viktig samtalstid förloras. Normalt diskuterar man i bilen och planerar nästa möte med assistent och kollega.

Mina erfarenheter är att det går att observera effektivt trots pandemin, man måste bara planera sina aktiviteter och möten mera noggrant. Och så måste man vara beredd att noggrant följa den säkerhetsansvariges rekommendationer om självisolering. Jag gjorde två covidtester i Ukraina och valobservationen stod för kostnaden.

Maud Johansson, långtidsobservatör i Ukraina i september-oktober

Som LTO i Ukraina upplevde jag, liksom mina kollegor, många genomtänkta säkerhetsrutiner; två bilar, munskydd, handsprit, möten över skype eller utomhus etc. Inte alltid helt lätt men det fungerade ändå i princip bra – i drygt två veckor ... Sedan kraschade jag, liksom min LTO-partner, tolk och en chaufför, i covid-19 och tillbringade de nästa veckorna isolerad på ett hotellrum i Chernihiv. Från den upplevelsen finns det naturligtvis många reflektioner att göra varav några speglas i ingressen ovan. I korthet så förefaller det finnas en hel del utrymme för förbättringar i OSSEs rutiner för en situation som den i Ukraina, som ju ändå inte kan ha varit helt oväntad. Jag vill dock lägga till att jag tyckte jag fick fint stöd från Folke Bernadotteakademien.

En aspekt som Ukraina-missionen 2020 påminde om är också hur viktigt det är för oss som enskilda att aldrig underskatta riskerna med ett uppdrag! Som utsända följer vi självklart massvis med försiktighetsåtgärder. Men trots detta innebär observatörsarbetet en klart förhöjd risk för covid och dess eventuella efterföljare, vi var *många* som blev smittade i Ukraina, trots att vi följde alla dessa rutiner!

P.S. För den som undrar; jodå, det tog ett tag men jag blev helt återställd! Och har nu som bonus fått fina antikroppar 😊.

Ewa Jacobsson var LTO under parlamentsvalet i Kirgizistan i oktober 2020:

Det kändes underligt att ha ett möte med en guvernör som sa sig vara orolig över Covid-19, men som ändå ville skaka hand och var frågande inför våra ansiktsmasker. Det satt skyltar i entrén i alla offentliga byggnader om att det var obligatoriskt, men få bar dem i vår region.

Det var bekvämt att ha två chaufförer och två bilar, men det var en nackdel för att bygga ett tajtare team.

Nicolas Heyum var LTO i Kirgizistan:

Den allra största kulturskillnaden under pandemin att vänja sig vid att i alla lägen bära munskydd. Av respekt för de uppgiftslämnare vi som LTOer träffade blev vanan inte svår.

Eftersom det blev en valobservation utan korttidsobservatörer lades mer vikt vid valkampanjerna. Kanske blir pandemin startskottet för förverkliga FN:s "Declaration of principles for international election observation" från 2005. I principförklaringen betonas att lägga mindre vikt vid valdagar och i stället fokusera på större delar av valcykeln.

Becca Palmer var långtidsobservatör i Georgien i september-oktober:

Jag fick Kvemo Kartli, i södra Georgien som ansvarsområde. Ett enormt vackert distrikt, där många röker och har en envis hosta även innan covid-19.

Mitt team och även Core team fick sitta i karantän i sex dagar när vi väntade på testresultat (som var negativa). Vi hade redan hunnit skapa kontakt med de viktigaste i vårt område och fick nu ringa upp dem från våra hotellrum. De blev fler samtal per dag, men å andra sidan var det svårt att ha djupare

Styrelsen för svenska intresseföreningen för valobservatörer:

Ordförande Tina Lundh, kassör Lars Lagergren, ledamöter Rebecca Palmer, Claes Johan Alexandersson och Astrid Nuñez, suppleanter Mats Melin och Lars Tollemark.

Revisor Emma Backlund, revisorsuppleant Lars Plagman.

Valberedningen Knut Bergknut och Nicolas Heyum.

Bankgiro 849-1185, medlemsavgift 100 kronor för 2020. Hemsida: <http://svenskvalobsforening.se>.

Svenska intresseföreningen för valobservatörer

samtal. Vi var ännu mer tacksamma för kunniga och kapabla assistenter!
Många beslut kom väldigt sent. Bland annat kom beslutet om att inte ha korttidsobservatörer så sent att flera länder redan köpt flygbiljetter.
Valkommissionerna och partierna var besvikna över att det blev så få observatörer på valdagen. De framförde att de blir mindre valfusk när det finns flera internationella observatörer på plats.
Nu finns det hopp för fler, större och lugnare insatser i 2021!
Gott nytt år allesammans!

Peter Wållberg var långtidsobservatör i Ghana i november och december:

EU-missionen tog verkligen covid på allvar, innan nedresan fick vi ett dokument på hela 26 sidor. Färskt PCR-test behövdes innan avresa och test tog även på flygplatsen i Accra. På hotellet togs alla observatörers temperatur två gånger per dag. Sedan tio personer som jobbade med logistiken blev smittade så blev missionen om möjligt ännu mer försiktiga. Vi blev kvar en vecka extra i huvudstaden och det var också tal om att vi eventuellt skulle åka hem. Till sist kom vi ut i fält.
Vi var tillsagda att hålla oss i vår "bubbla" och hålla extra avstånd till alla utomstående. Vi skulle sitta på samma plats i bilen varje dag och ha på oss ansiktsmask även där. EU betalade hotellkostnader för föraren så att han kunde bo på samma hotell som observatörerna. Dessutom fick föraren 150 kronor om dagen extra för att äta på samma ställe som observatörerna, men det fungerade inte så bra. Märkligt nog gjordes inte samma arrangemang för tolkarna.
Möten med ansiktsmask är en utmaning. Om masken är tjock är det i princip omöjligt att höra vad folk säger. Jag hade med mig masker som jag vid några tillfällen gav till dom vi pratade med. Om det gick hade vi möten utomhus utan mask – givetvis på behörigt avstånd.

Efterlysning! Styrelsen funderar över vilken typ av fortbildning som vi valobservatörer behöver.
Hör av dej med dina idéer!

Nu återstår bara att påminna om medlemsavgiften! Sätt in 100 kronor på bankgiro 849-1185.
Redovisning kommer förstås på årsmötet i mars. Förhandsbeskedet är att vi har sparat årets pengar till konferensen.

God Jul! Gott Nytt År!

Varma omtankar till er alla från hela styrelsen!

Tina Lundh